

Transformery

Paweł Rychlikowski

Instytut Informatyki UWr

10 grudnia 2025

Sposoby ewaluacji modeli językowych. Przypomnienie

Ogólna zasada

- Mamy zbiór zadań, zwykle wcześniej istniejących związanych z NLP.
 - Każde zadanie ma swój zbiór uczący i testowy.
 - **Wstępnie wytrenowany model językowy** jest dostrajany na danych uczących i testowany na danych testowych.
-
- **GLUE** == General Language Understanding Evaluation
 - **KLEJ** == Kompleksowa Lista Ewaluacji Językowych
 - Jest też **Super-GLUE**, wprowadzony, gdy zwykły GLUE przestał wystarczać

Zadania z GLUE (1)

Zadania klasyfikacji pojedynczego zdania

Zadania z GLUE (1)

Zadania klasyfikacji pojedynczego zdania

- **CoLA – The Corpus of Linguistic Acceptability** (Warstadt et al., 2018)
 - ▶ Czy zdanie jest poprawnym angielskiem zdaniem, czy nie (złe zdania z książek lingwistycznych/do nauki języka)

Zadania z GLUE (1)

Zadania klasyfikacji pojedynczego zdania

- **CoLA** – The Corpus of Linguistic Acceptability (Warstadt et al., 2018)
 - ▶ Czy zdanie jest poprawnym angielskiem zdaniem, czy nie (złe zdania z książek lingwistycznych/do nauki języka)
- **SST-2** – The Stanford Sentiment Treebank (Socher et al., 2013)
 - ▶ Recenzje filmów (pozytywne/negatywne)

Zadania z GLUE (2)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

Zadania z GLUE (2)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **MRPC** The Microsoft Research Paraphrase Corpus (Dolan & Brockett, 2005)
 - ▶ Czy dwa zdania są sobie równoważne (przykłady negatywne mają podobne słownictwo, TF-IDF nie wystarcza)

Zadania z GLUE (2)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **MRPC** The Microsoft Research Paraphrase Corpus (Dolan & Brockett, 2005)
 - ▶ Czy dwa zdania są sobie równoważne (przykłady negatywne mają podobne słownictwo, TF-IDF nie wystarcza)
- **QQP** The Quora Question Pairs
 - ▶ Czy dwa pytania są równoważne

Zadania z GLUE (2)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **MRPC** The Microsoft Research Paraphrase Corpus (Dolan & Brockett, 2005)
 - ▶ Czy dwa zdania są sobie równoważne (przykłady negatywne mają podobne słownictwo, TF-IDF nie wystarcza)
- **QQP** The Quora Question Pairs
 - ▶ Czy dwa pytania są równoważne
- **STS-B** The Semantic Textual Similarity Benchmark (Cer et al., 2017)
 - ▶ Czy zdania są podobne, ludzie oceniali od 1 do 5, zadanie regresji

Zadania z GLUE (2)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **MRPC** The Microsoft Research Paraphrase Corpus (Dolan & Brockett, 2005)
 - ▶ Czy dwa zdania są sobie równoważne (przykłady negatywne mają podobne słownictwo, TF-IDF nie wystarcza)
- **QQP** The Quora Question Pairs
 - ▶ Czy dwa pytania są równoważne
- **STS-B** The Semantic Textual Similarity Benchmark (Cer et al., 2017)
 - ▶ Czy zdania są podobne, ludzie oceniali od 1 do 5, zadanie regresji
- **MNLI** The Multi-Genre Natural Language Inference Corpus
 - ▶ Relacje między parą zdań: wynikanie, sprzeczność, brak związku

Zadania z GLUE (2)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **MRPC** The Microsoft Research Paraphrase Corpus (Dolan & Brockett, 2005)
 - ▶ Czy dwa zdania są sobie równoważne (przykłady negatywne mają podobne słownictwo, TF-IDF nie wystarcza)
- **QQP** The Quora Question Pairs
 - ▶ Czy dwa pytania są równoważne
- **STS-B** The Semantic Textual Similarity Benchmark (Cer et al., 2017)
 - ▶ Czy zdania są podobne, ludzie oceniali od 1 do 5, zadanie regresji
- **MNLI** The Multi-Genre Natural Language Inference Corpus
 - ▶ Relacje między parą zdań: wynikanie, sprzeczność, brak związku
- **RTE** The Recognizing Textual Entailment (RTE)
 - ▶ Coś jak MNLI

Zadania z GLUE (3)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

Zadania z GLUE (3)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **QNLI** – nowe zadanie bazujące na SQuAD
 - ▶ Czy zdanie zawiera odpowiedź na pytania?

Zadania z GLUE (3)

Zadania z GLUE działające dla pary zdań

- **QNLI** – nowe zadanie bazujące na SQuAD
 - ▶ Czy zdanie zawiera odpowiedź na pytania?
- **WNLI** The Winograd Schema Challenge (Levesque et al., 2011)
 - ▶ Ciekawe zadanie, które zasługuje na osobny slajd

Winograd Schema

Mamy zdanie z zaimkiem (it, on, she, ...) i należy podać, co w tym kontekście oznacza zaimek.

Winograd Schema

Mamy zdanie z zaimkiem (it, on, she, ...) i należy podać, co w tym kontekście oznacza zaimek.

Przykłady

The city councilmen refused the demonstrators a permit because they
[feared/advocated] violence.

Winograd Schema

Mamy zdanie z zaimkiem (it, on, she, ...) i należy podać, co w tym kontekście oznacza zaimek.

Przykłady

The city councilmen refused the demonstrators a permit because they
[feared/advocated] violence.

Puchar nie zmieści się w czerwonym kufrze, ponieważ jest on za
[duży/mały]

Winograd Schema

Mamy zdanie z zaimkiem (it, on, she, ...) i należy podać, co w tym kontekście oznacza zaimek.

Przykłady

The city councilmen refused the demonstrators a permit because they
[feared/advocated] violence.

Puchar nie zmieści się w czerwonym kufrze, ponieważ jest on za
[duży/mały]

Oczywiście odpowiedź na pytanie, kim są **they** (i co jest za duże bądź za małe), zależy od wyboru wyróżnionego słowa

Historia GLUE

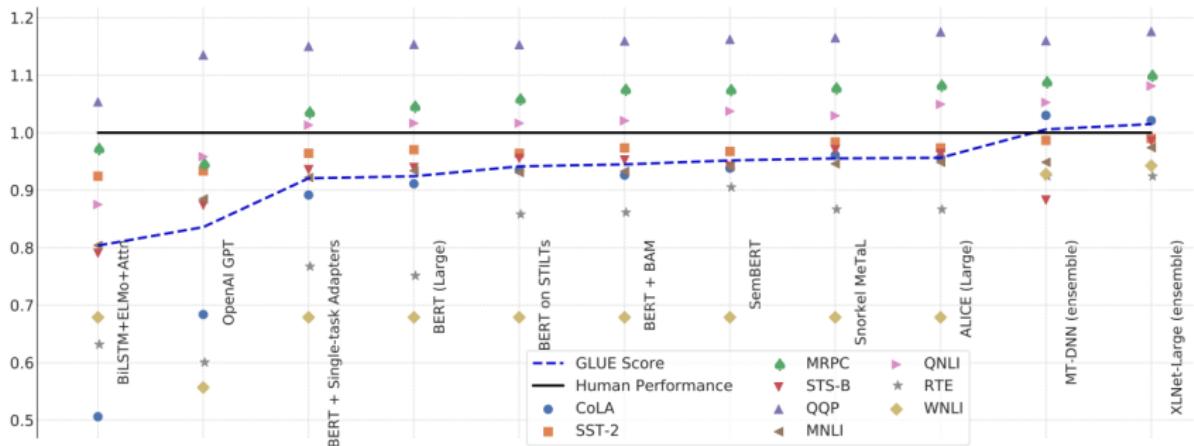

Figure 1: GLUE benchmark performance for submitted systems, rescaled to set human performance to 1.0, shown as a single number score, and broken down into the nine constituent task performances. For tasks with multiple metrics, we use an average of the metrics. More information on the tasks included in GLUE can be found in Wang et al. (2019a) and in Warstadt et al. (2018, CoLA), Socher et al. (2013, SST-2), Dolan and Brockett (2005, MRPC), Cer et al. (2017, STS-B), and Williams et al. (2018, MNLI), and Rajpurkar et al. (2016, the original data source for QNLI).

Co teraz?

(na ćwiczenia)

- Benchmarki się starzeją (bo rozwój i być może wyciekanie danych)
- Raczej preferowane są trudniejsze zadania, wymagające wieloetapowego rozumowania
- Ale na przykład **WinoGrande** (44K zdań Winograda, tworzone przez ochotników) ciągle jest (do pewnego stopnia) wyzwaniem (85% dla lidera)

Co teraz?

(na ćwiczenia)

- Benchmarki się starzeją (bo rozwój i być może wyciekanie danych)
- Raczej preferowane są trudniejsze zadania, wymagające wieloetapowego rozumowania
- Ale na przykład **WinoGrande** (44K zdań Winograda, tworzone przez ochotników) ciągle jest (do pewnego stopnia) wyzwaniem (85% dla lidera)

<https://llm-stats.com/benchmarks/winogrande>

Metryki oceniania tłumaczenia

Metryki oceniania tłumaczenia

- Metryka BLEU (z zeszłego wykładu) ma sporo krytyków (że to nie o to chodzi w tłumaczeniu, że pomijamy synonimy, że ...)
- Mimo to jest ciągle stosowana. Ale może warto wiedzieć o nowszych metrykach...

BLEU. Przypomnienie

W o r d s	Machine He goes to a restaurant for dinner Human He goes to an eating place for dinner	Count matches																
B i g r a m m e s	<table><thead><tr><th>Machine</th><th>Human</th></tr></thead><tbody><tr><td>He goes</td><td>He goes</td></tr><tr><td>goes to</td><td>goes to</td></tr><tr><td>to a</td><td>to an</td></tr><tr><td>a restaurant</td><td>an eating</td></tr><tr><td>restaurant for</td><td>eating place</td></tr><tr><td>for dinner</td><td>place for</td></tr><tr><td></td><td>dinner</td></tr></tbody></table>	Machine	Human	He goes	He goes	goes to	goes to	to a	to an	a restaurant	an eating	restaurant for	eating place	for dinner	place for		dinner	Word matches: 5 of 8 Bigramme matches: 3 of 7 BLEU-score: $(a_1 \cdot a_2 \cdot \dots \cdot a_n)^{1/n}$ $= (5/8 \cdot 3/7)^{1/2}$ $= 0,52$
Machine	Human																	
He goes	He goes																	
goes to	goes to																	
to a	to an																	
a restaurant	an eating																	
restaurant for	eating place																	
for dinner	place for																	
	dinner																	

Problem

Restaurant wydaje się tutaj lepsze niż na przykład elephant, a metryka tego w żaden sposób nie uwzględnia.

Dlaczego BLEU jest ciągle stosowana?

- Ludzie się przyzwyczaili, a ponadto ci, z którymi chcemy się porównać też używali BLEU (więc nie trzeba nic przeliczać, wystarczy wstawić ich liczby do naszych tabelek)

Dlaczego BLEU jest ciągle stosowana?

- Ludzie się przyzwyczaili, a ponadto ci, z którymi chcemy się porównać też używali BLEU (więc nie trzeba nic przeliczać, wystarczy wstawić ich liczby do naszych tabelek)
- Overfitting jest niewielki, bo używamy metryki tylko do ewaluacji, nie do treningu!

Dlaczego BLEU jest ciągle stosowana?

- Ludzie się przyzwyczaili, a ponadto ci, z którymi chcemy się porównać też używali BLEU (więc nie trzeba nic przeliczać, wystarczy wstawić ich liczby do naszych tabelek)
- Overfitting jest niewielki, bo używamy metryki tylko do ewaluacji, nie do treningu!
- Nie potrzebujemy idealnej metryki, tylko taką, która lepszym systemom tłumaczącym daje lepsze wyniki (a czy to będzie 90/100, czy 50/100 to nie ma większego znaczenia)

Dlaczego BLEU jest ciągle stosowana?

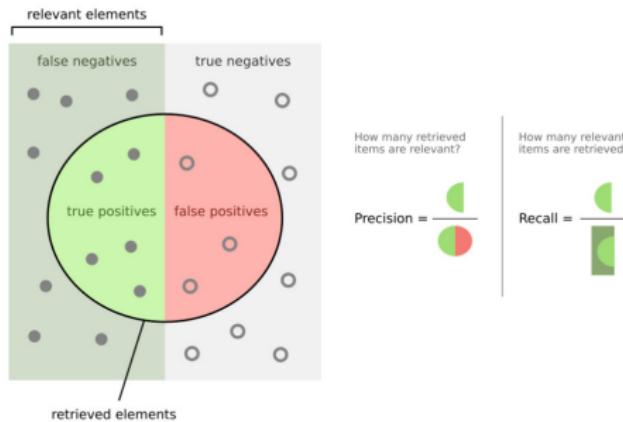
- Ludzie się przyzwyczaili, a ponadto ci, z którymi chcemy się porównać też używali BLEU (więc nie trzeba nic przeliczać, wystarczy wstawić ich liczby do naszych tabelek)
- Overfitting jest niewielki, bo używamy metryki tylko do ewaluacji, nie do treningu!
- Nie potrzebujemy idealnej metryki, tylko taką, która lepszym systemom tłumaczącym daje lepsze wyniki (a czy to będzie 90/100, czy 50/100 to nie ma większego znaczenia)

Uwaga

Ale warto zastanawiać się nad miarami semantycznego podobieństwa zdań, bo to zadanie samo w sobie jest użyteczne.

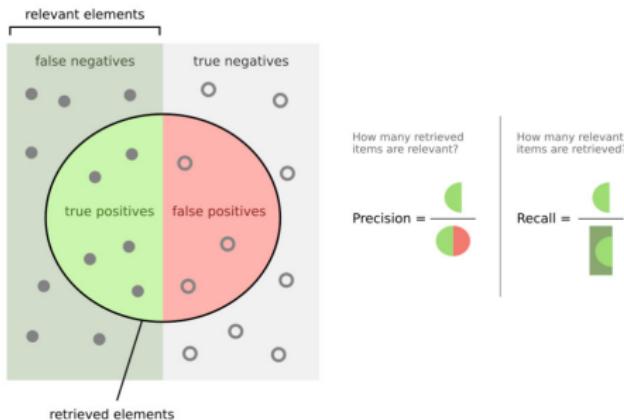
BERT-Score

Najpierw rysunkowe przypomnienie o miarach **precision** (dokładność, swoistość) oraz **recall** (zupełność, pokrycie, czułość)

BERT-Score

Najpierw rysunkowe przypomnienie o miarach **precision** (dokładność, swoistość) oraz **recall** (zupełność, pokrycie, czułość)

Jak chcemy mieć jedną liczbę opisującą **jakość systemu** to bierzemy ich średnią harmoniczną i nazywamy to F_1

$$F_1 = \frac{2PR}{P + R}$$

BERT-Score

$$R_{\text{BERT}} = \frac{1}{|x|} \sum_{x_i \in x} \max_{\tilde{x}_j \in \tilde{x}} x_i \cdot \tilde{x}_j \quad P_{\text{BERT}} = \frac{1}{|\tilde{x}|} \sum_{\tilde{x}_j \in \tilde{x}} \max_{x_i \in x} x_i \cdot \tilde{x}_j \quad (13.21)$$

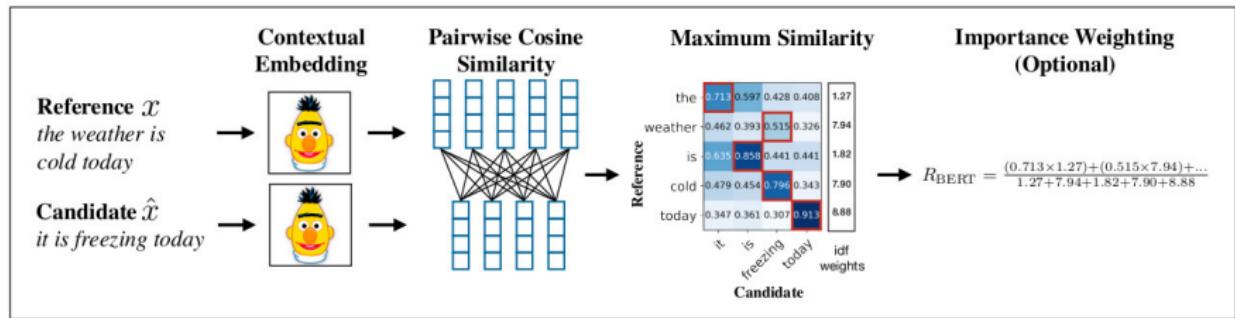

Figure 13.11 The computation of BERTSCORE recall from reference x and candidate \hat{x} , from Figure 1 in Zhang et al. (2020). This version shows an extended version of the metric in which tokens are also weighted by their idf values.

Transformery. Wersja autoregresywna

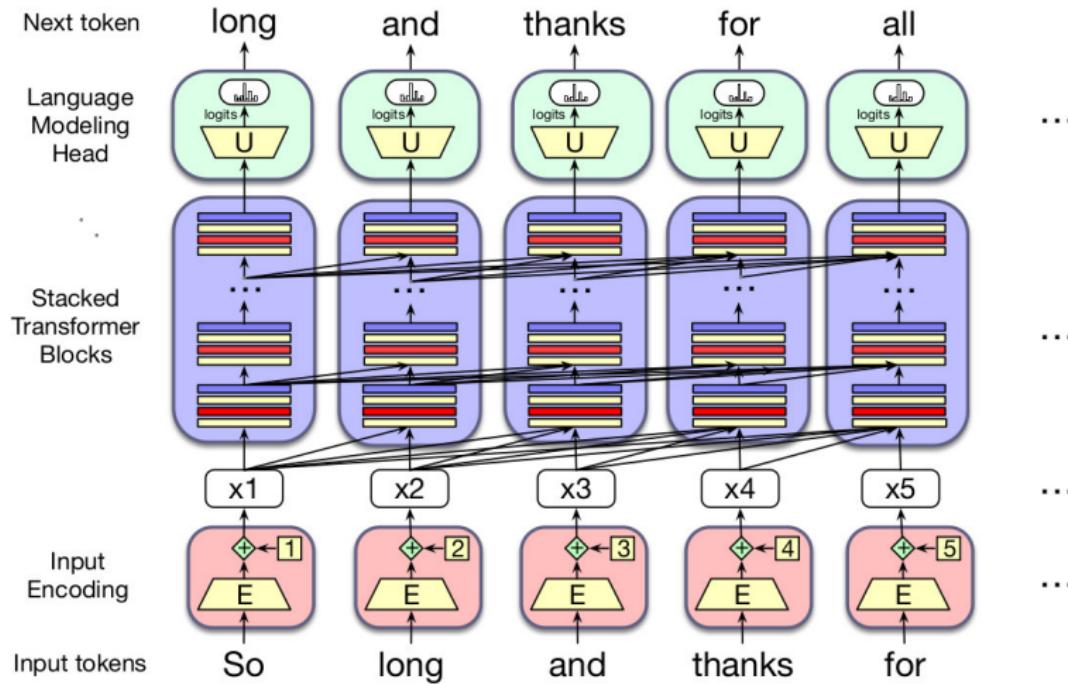

Figure 9.1 The architecture of a (left-to-right) transformer, showing how each input token get encoded, passed through a set of stacked transformer blocks, and then a language model head that predicts the next token.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdania:

- ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym siedzibę miała armia zbuntowanego pretendenta do tronu.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdania:

- ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym siedzibę miała armia zbuntowanego pretendenta do tronu.
- ▶ Te zielone drzwi mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany ślusarz umiałby je otworzyć.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdania:
 - ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym siedzibę miała armia zbuntowanego pretendenta do tronu.
 - ▶ Te zielone drzwi mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany ślusarz umiałby je otworzyć.
- Wyrazy o dużym podobieństwie do *zamków*

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdania:
 - ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym siedzibę miała armia zbuntowanego pretendenta do tronu.
 - ▶ Te zielone drzwi mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany ślusarz umiałby je otworzyć.
- Wyrazy o dużym podobieństwie do *zamków*
 - ▶ **Rycerze królewscy** próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym **siedzibę** miała **armia** zbuntowanego pretendenta do **tronu**.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdania:
 - ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym siedzibę miała armia zbuntowanego pretendenta do tronu.
 - ▶ Te zielone drzwi mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany ślusarz umiałby je otworzyć.
- Wyrazy o dużym podobieństwie do *zamków*
 - ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym **siedzibę** miała **armia** zbuntowanego pretendenta do **tronu**.
 - ▶ Te zielone **drzwi** mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany **ślusarz** umiałby je **otworzyć**.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdania:
 - ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym siedzibę miała armia zbuntowanego pretendenta do tronu.
 - ▶ Te zielone drzwi mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany ślusarz umiałby je otworzyć.
- Wyrazy o dużym podobieństwie do *zamków*
 - ▶ Rycerze królewscy próbowali zdobyć górujący nad okolicą **zamek**, w którym **siedzibę** miała **armia** zbuntowanego pretendenta do **tronu**.
 - ▶ Te zielone **drzwi** mają zepsuty **zamek** i jedynie wykwalifikowany **ślusarz** umiałby je **otworzyć**.

Na tablicy geometryczne wyjaśnienie, odnośnie kontekstowych i bezkontekstowych osadzeń słowa **zamek**

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdanie:

Grażyna i Janusz swoim samochodem z wysokoprężnym silnikiem jechali koło słoni, żyraf i bawołów w Parku Narodowym Serengeti.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdanie:

Grażyna i Janusz swoim samochodem z wysokoprężnym silnikiem jechali koło słoni, żyraf i bawołów w Parku Narodowym Serengeti.

- Wyrazy o tym samym kolorze są powiązane:

Grażyna i Janusz swoim samochodem z wysokoprężnym silnikiem jechali koło słoni, żyraf i bawołów w Parku Narodowym Serengeti.

Mechanizm uwagi (level: novice)

- Rozważamy zdanie:

Grażyna i Janusz swoim samochodem z wysokoprężnym silnikiem jechali koło słoni, żyraf i bawołów w Parku Narodowym Serengeti.

- Wyrazy o tym samym kolorze są powiązane:

Grażyna i Janusz swoim samochodem z wysokoprężnym silnikiem jechali koło słoni, żyraf i bawołów w Parku Narodowym Serengeti.

- Wyznaczamy podobieństwa każdy z każdym, do każdego słowa domieszujemy słowa podobne (tak naprawdę to dodajemy wszystkie, ale z wagą zależną od podobieństwa)

Mechanizm uwagi (level: beginner)

- Mamy dwa rodzaje wektorów: słowa i konteksty
- To jak dobrze dane słowo czuje się w czymś towarzystwie zależy od iloczynu **osadzenia** tego słowa z **osadzeniem** słowa kontekstowego.
- Być może do ustalania poziomu domieszki warto użyć różnych rodzajów wektorów?

Mechanizm uwagi (level: beginner)

- Mamy dwa rodzaje wektorów: słowa i konteksty
- To jak dobrze dane słowo czuje się w czymś towarzystwie zależy od iloczynu **osadzenia** tego słowa z **osadzeniem** słowa kontekstowego.
- Być może do ustalania poziomu domieszki warto użyć różnych rodzajów wektorów?

Uwaga

Moglibyśmy trzymać dwa rodzaje osadzeń w jednym wektorze i *wyjmować* je za pomocą odpowiedniej projekcji.

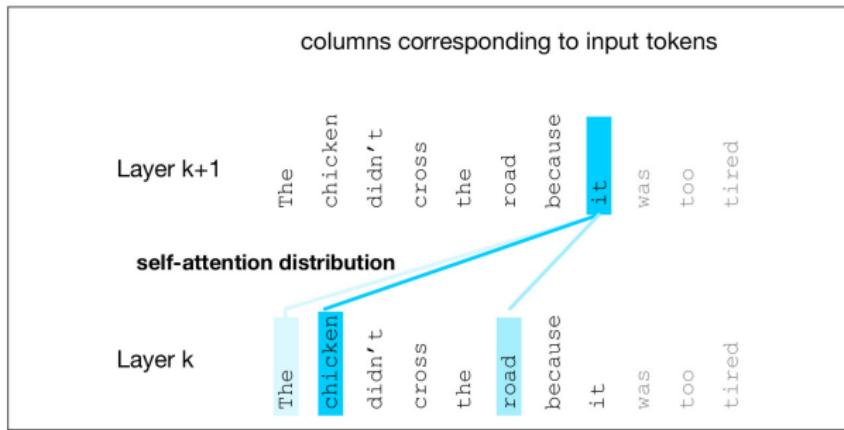
Transformery. Mechanizm uwagi (1)

- (9.1) **The chicken** didn't cross the road because **it** was too tired.
- (9.2) **The chicken** didn't cross the road because **it** was too wide.

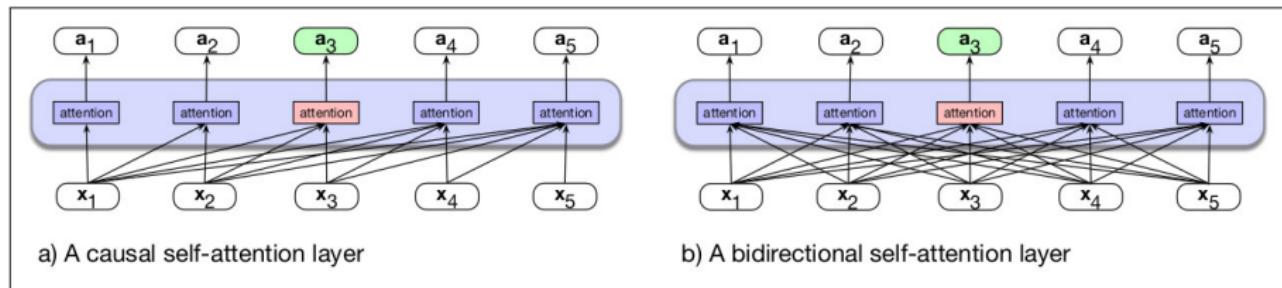
Transformery. Mechanizm uwagi (1)

- (9.1) **The chicken** didn't cross the road because **it** was too tired.
(9.2) **The chicken** didn't cross the road because **it** was too wide.

Osadzenie słowa **it** powinno zależeć od wcześniejszych słów (w BERT-cie może również zależeć od późniejszych!)

Transformery. Mechanizm uwagi (2)

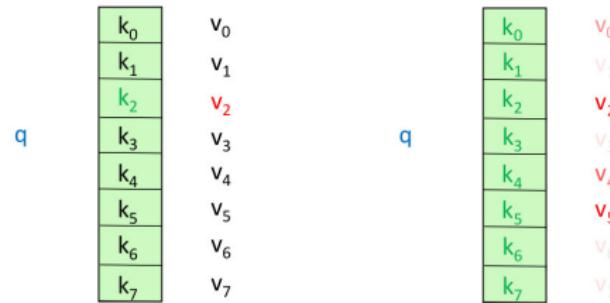
- Obrazek lewy to sposób działania atencji wg schematu **GPT**
- Obrazek prawy to sposób działania atencji wg schematu **BERT**

Transformery. Mechanizm uwagi (3)

- Z naszego wektora osadzenia będziemy wydobywać trzy **aspekty** (role, projekcje): zapytania, klucza i wartości.

Transformery. Mechanizm uwagi (3)

- Z naszego wektora osadzenia będziemy wydobywać trzy **aspekty** (role, projekcje): zapytania, klucza i wartości.
- Nazwy zapytanie, klucz i wartość tłumaczy poniższa (obrazkowa) analogia:
 - Let's think of attention as a "fuzzy" or approximate hashtable:
 - To look up a **value**, we compare a **query** against **keys** in a table.
 - In a hashtable (shown on the bottom left):
 - Each **query** (hash) maps to exactly one **key-value** pair.
 - In (self-)attention (shown on the bottom right):
 - Each **query** matches each **key** to varying degrees.
 - We return a sum of **values** weighted by the **query-key** match.

Mechanizm uwagi z lotu ptaka

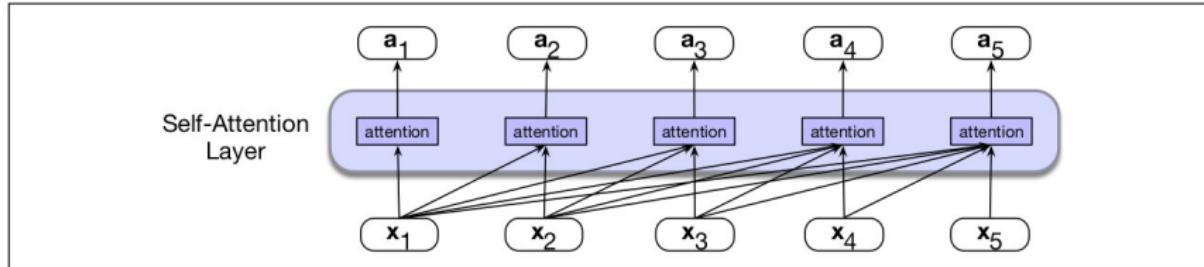

Figure 9.3 Information flow in causal self-attention. When processing each input x_i , the model attends to all the inputs up to, and including x_i .

- **Wejście:** osadzenia kontekstowe x_i
- **Wyjście:** wektory a_i (osadzenia z domieszką, czyli średnia ważona wektorów $x_j, j \leq i$)

Transformery. Mechanizm uwagi (4)

- Wydobywanie roli (klucz, wartość, zapytanie) to mnożenie przez macierz. Potrzebujemy trzech macierzy: W^Q , W^V i W^K .

Transformery. Mechanizm uwagi (4)

- Wydobywanie roli (klucz, wartość, zapytanie) to mnożenie przez macierz. Potrzebujemy trzech macierzy: W^Q , W^V i W^K .
- d jest wymiarem wektorów (wartości, osadzeń), natomiast d_k to wymiar wektorów klucza (i zapytania). Czasem $d = d_k$
- Dzielenie przez $\sqrt{d_k}$ ma związek z redukcją wariancji (z d_k do 1, to będzie bardziej jasne, jak zobaczymy całość obliczeń)

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i W^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j W^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j W^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

Transformery. Mechanizm uwagi (4)

- Wydobywanie roli (klucz, wartość, zapytanie) to mnożenie przez macierz. Potrzebujemy trzech macierzy: W^Q , W^V i W^K .
- d jest wymiarem wektorów (wartości, osadzeń), natomiast d_k to wymiar wektorów klucza (i zapytania). Czasem $d = d_k$
- Dzielenie przez $\sqrt{d_k}$ ma związek z redukcją wariancji (z d_k do 1, to będzie bardziej jasne, jak zobaczymy całość obliczeń)

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i W^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j W^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j W^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

Omówimy sobie w kolejnych slajdach to dokładniej.

Transformery. Mechanizm uwagi

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i \mathbf{W}^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

- Ogólny schemat wzoru: patrzymy z perspektywy pozycji i (ale obliczenia powtarzamy dla każdego i)
- Uwzględniamy $score$ z osadzeniami **wcześniejnych** wektorów (i bieżącego) (w wersji GPT)

Transformery. Mechanizm uwagi

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i \mathbf{W}^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

- Używamy trzech macierzy: \mathbf{W}^Q , \mathbf{W}^V i \mathbf{W}^K
- Zwróćmy uwagę na inne indeksy przy macierzach:
 - ▶ q_i – zapytanie zadawane przez wektor, który chce znaleźć pasujące mu osadzenia
 - ▶ k_j – odpowiedź na zapytanie, dawana przez inne wektory (w obrębie **maski atencji**)
 - ▶ v_j – wartość domieszowywana z odpowiednią wagą
- Uwzględniamy score z osadzeniami **wcześniejszych** wektorów (i bieżącego)

Softmax. Przypomnienie

$$\text{softmax}(\mathbf{z}_i) = \frac{\exp(\mathbf{z}_i)}{\sum_{j=1}^d \exp(\mathbf{z}_j)} \quad 1 \leq i \leq d \quad (7.9)$$

Thus for example given a vector

$$\mathbf{z} = [0.6, 1.1, -1.5, 1.2, 3.2, -1.1], \quad (7.10)$$

the softmax function will normalize it to a probability distribution (shown rounded):

$$\text{softmax}(\mathbf{z}) = [0.055, 0.090, 0.0067, 0.10, 0.74, 0.010] \quad (7.11)$$

Softmax. Przypomnienie

$$\text{softmax}(\mathbf{z}_i) = \frac{\exp(\mathbf{z}_i)}{\sum_{j=1}^d \exp(\mathbf{z}_j)} \quad 1 \leq i \leq d \quad (7.9)$$

Thus for example given a vector

$$\mathbf{z} = [0.6, 1.1, -1.5, 1.2, 3.2, -1.1], \quad (7.10)$$

the softmax function will normalize it to a probability distribution (shown rounded):

$$\text{softmax}(\mathbf{z}) = [0.055, 0.090, 0.0067, 0.10, 0.74, 0.010] \quad (7.11)$$

Uwaga

Używany w sieciach neuronowych w sytuacji, gdy chcemy zamienić wartości zwracane przez sieć na rozkład p-stwa.

Transformery. Attention score

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i \mathbf{W}^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

- Dopasowanie zapytania do q_i do klucza k_j to iloczyn skalarny.
- Jego wartości zmieniamy na wagę za pomocą funkcji softmax

Transformery. Attention score

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i \mathbf{W}^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

- Dopasowanie zapytania do q_i do klucza k_j to iloczyn skalarny.
- Jego wartości zmieniamy na wagę za pomocą funkcji softmax

Uwaga

Zwróćmy uwagę na czas $O(dN^2)$ wykonywania obliczeń

Transformery. Attention score

$$\mathbf{q}_i = \mathbf{x}_i \mathbf{W}^Q; \quad \mathbf{k}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^K; \quad \mathbf{v}_j = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^V$$

$$\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i \cdot \mathbf{k}_j}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij} = \text{softmax}(\text{score}(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{a}_i = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij} \mathbf{v}_j$$

- Dopasowanie zapytania do q_i do klucza k_j to iloczyn skalarny.
- Jego wartości zmieniamy na wagę za pomocą funkcji softmax

Uwaga

Zwróćmy uwagę na czas $O(dN^2)$ wykonywania obliczeń (ale sporo pomogą nam tu karty graficzne)

Transformery. Mechanizm uwagi (jednogłowicowy)

Podsumowanie

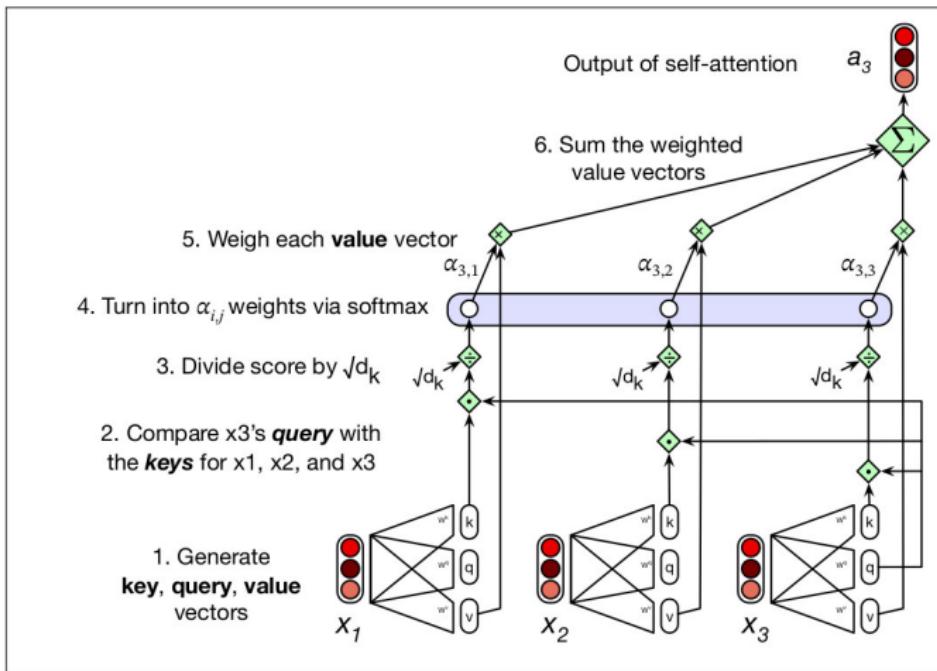

Figure 9.4 Calculating the value of a_3 , the third element of a sequence using causal (left-to-right) self-attention.

Transformery. Mechanizm uwagi (wielogłowicowy)

- Myślimy o tym, że wektory osadzeń zawierają różne informacje (treściowe, gramatyczne, stylistyczne, ...?) – od kilkuset do kilku(nastu) tysięcy liczb.

Transformery. Mechanizm uwagi (wielogłowicowy)

- Myślimy o tym, że wektory osadzeń zawierają różne informacje (treściowe, gramatyczne, stylistyczne, ...?) – od kilkuset do kilku(nastu) tysięcy liczb.
- Możemy zatem tworzyć wiele sensownych W^Q , W^V i W^K

Transformery. Mechanizm uwagi (wielogłowicowy)

- Myślimy o tym, że wektory osadzeń zawierają różne informacje (treściowe, gramatyczne, stylistyczne, ...?) – od kilkuset do kilku(nastu) tysięcy liczb.
- Możemy zatem tworzyć wiele sensownych W^Q , W^V i W^K
- Każdy z takich zestawów nazwiemy **głowicą** (głową, head)

Transformery. Mechanizm uwagi (wielogłowicowy)

- Myślimy o tym, że wektory osadzeń zawierają różne informacje (treściowe, gramatyczne, stylistyczne, ...?) – od kilkuset do kilku(nastu) tysięcy liczb.
- Możemy zatem tworzyć wiele sensownych W^Q , W^V i W^K
- Każdy z takich zestawów nazwiemy **głowicą** (głową, head)

Transformery. Mechanizm uwagi (wielogłowicowy)

$$\mathbf{q}_i^c = \mathbf{x}_i \mathbf{W}^{Qc}; \quad \mathbf{k}_j^c = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^{Kc}; \quad \mathbf{v}_j^c = \mathbf{x}_j \mathbf{W}^{Vc}; \quad \forall c \quad 1 \leq c \leq h$$

$$\text{score}^c(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) = \frac{\mathbf{q}_i^c \cdot \mathbf{k}_j^c}{\sqrt{d_k}}$$

$$\alpha_{ij}^c = \text{softmax}(\text{score}^c(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j)) \quad \forall j \leq i$$

$$\mathbf{head}_i^c = \sum_{j \leq i} \alpha_{ij}^c \mathbf{v}_j^c$$

$$\mathbf{a}_i = (\mathbf{head}^1 \oplus \mathbf{head}^2 \dots \oplus \mathbf{head}^h) \mathbf{W}^O$$

$$\text{MultiHeadAttention}(\mathbf{x}_i, [\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N]) = \mathbf{a}_i$$

h jest liczbą głowic, \mathbf{W}^O jest macierzą dostosowującą wymiary (można tak projektować sieć, by nie była ona konieczna), plus w kółeczku to konkatenacja.

Transformery. Schemat atencji wielogłówkowej

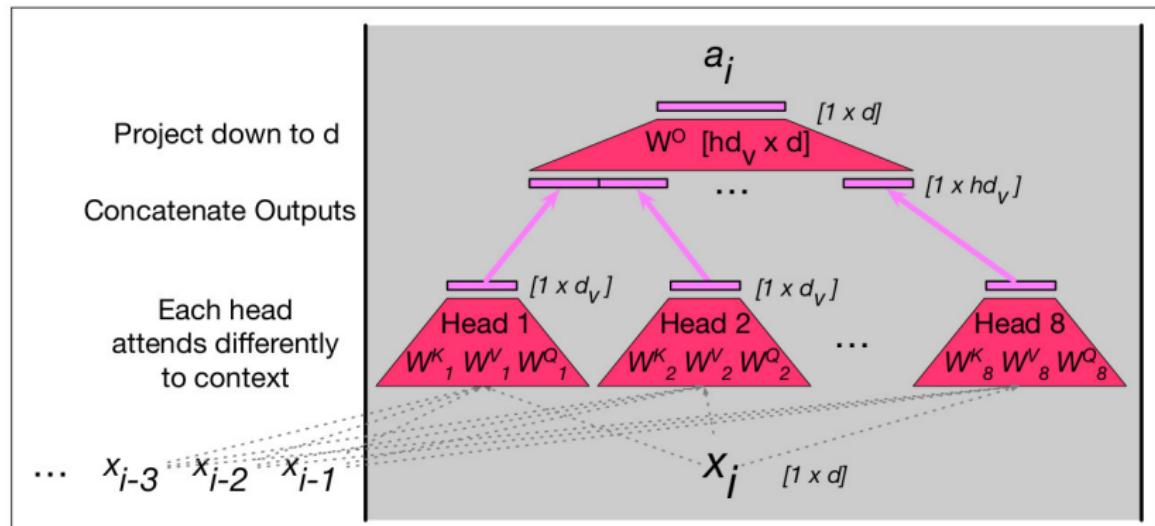

Figure 9.5 The multi-head attention computation for input x_i , producing output a_i . A multi-head attention layer has h heads, each with its own key, query and value weight matrices. The outputs from each of the heads are concatenated and then projected down to d , thus producing an output of the same size as the input.

Jeszcze o aspektach zanurzeń (Q, K, V)

Pytanie

Czy na pewno potrzebujemy wszystkich trzech macierzy?

Jeszcze o aspektach zanurzeń (Q, K, V)

Pytanie

Czy na pewno potrzebujemy wszystkich trzech macierzy?

- Mamy macierze odpowiedzialne za aspekty: W^Q , W^K i W^V

Jeszcze o aspektach zanurzeń (Q, K, V)

Pytanie

Czy na pewno potrzebujemy wszystkich trzech macierzy?

- Mamy macierze odpowiedzialne za aspekty: W^Q , W^K i W^V
- Przyjmijmy, że któraś głowica ma taki kaprys: chcę popatrzeć na słowo dwie pozycje w lewo ode mnie i wziąć jego semantykę.

Jeszcze o aspektach zanurzeń (Q, K, V)

Pytanie

Czy na pewno potrzebujemy wszystkich trzech macierzy?

- Mamy macierze odpowiedzialne za aspekty: W^Q , W^K i W^V
- Przyjmijmy, że któraś głowica ma taki kaprys: chcę popatrzeć na słowo dwie pozycje w lewo ode mnie i wziąć jego semantykę.
- W mechanizmie atencji będzie to wyglądać tak:
 - ▶ W^K : wyjęcie z osadzenie semantyki słowa
 - ▶ W^V : wyjęcie z osadzenia pozycji słowa
 - ▶ W^Q : wyjęcie z osadzenia pozycji słowa i zmniejszenie jej o 2

Transformery. Gdzie jesteśmy?

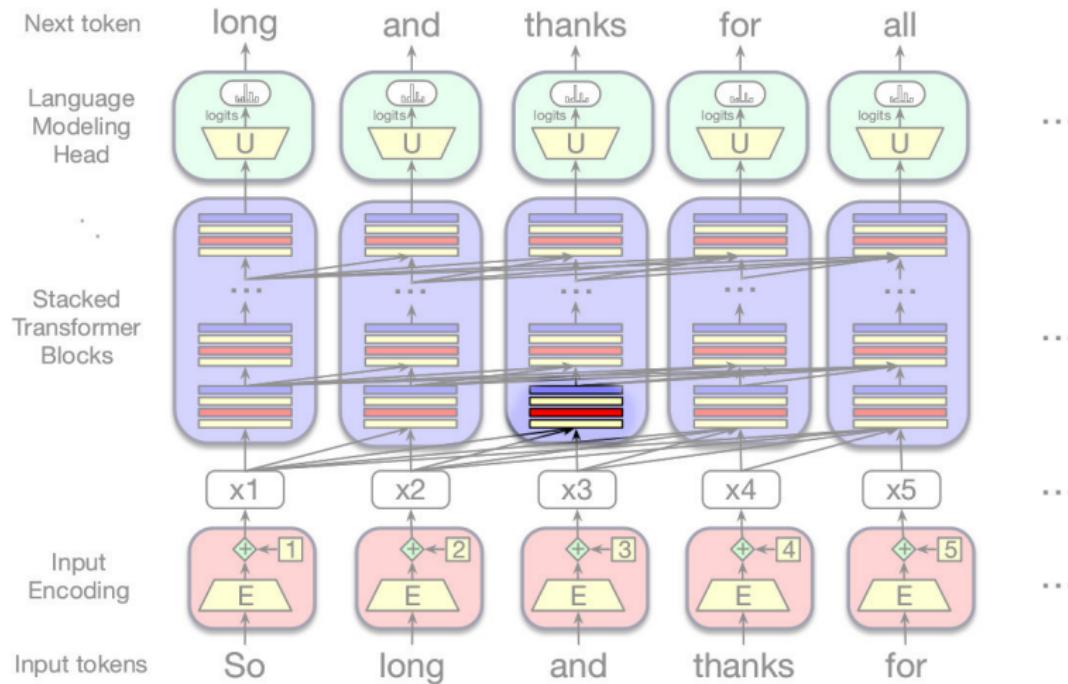

Figure 9.1 The architecture of a (left-to-right) transformer, showing how each input token get encoded, passed through a set of stacked transformer blocks, and then a language model head that predicts the next token.

Transformery

- Attention is all you need?

Transformery

- Attention is all you need? Really?

Transformery

- Attention is all you need? Really?
- Samo inteligentne uśrednianie to za mało – potrzebujemy klasycznej sieci neuronowej pomiędzy kolejnymi uśrednianiami (i paru drobiazgów do tego)

Transformery

- Attention is all you need? Really?
- Samo inteligentne uśrednianie to za mało – potrzebujemy klasycznej sieci neuronowej pomiędzy kolejnymi uśrednianiami (i paru drobiazgów do tego)
- Od teraz mówimy o operacjach na **pojedynczym** osadzeniu (co daje możliwość wykonywania równoległego)

Transformery

- Attention is all you need? Really?
- Samo inteligentne uśrednianie to za mało – potrzebujemy klasycznej sieci neuronowej pomiędzy kolejnymi uśrednianiami (i paru drobiazgów do tego)
- Od teraz mówimy o operacjach na **pojedynczym** osadzeniu (co daje możliwość wykonywania równoległego)

Wzór na sieć neuronową, przekształcającą osadzenie:

$$\text{FFN}(\mathbf{x}_i) = \text{ReLU}(\mathbf{x}_i \mathbf{W}_1 + b_1) \mathbf{W}_2 + b_2$$

$$(\text{ReLU}(x) = \max(x, 0))$$

Transformery. Schemat przepływów

- Myślimy o tym, że przez sieć płyną osadzenia, czasem się trochę mieszając z sąsiadami.

Transformery. Schemat przepływów

- Myślimy o tym, że przez sieć płyną osadzenia, czasem się trochę mieszając z sąsiadami.
- To zachowanie jest ok, nie chcemy go tracić, tylko lekko zmodyfikować (dodając pewne nowe rzeczy)

Transformery. Schemat przepływów

- Myślimy o tym, że przez sieć płyną osadzenia, czasem się trochę mieszając z sąsiadami.
- To zachowanie jest ok, nie chcemy go tracić, tylko lekko zmodyfikować (dodając pewne nowe rzeczy)

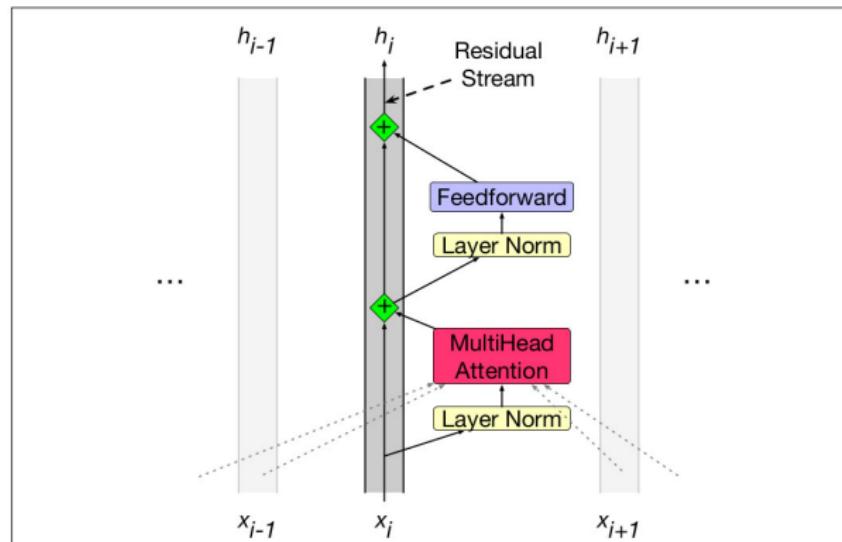

Figure 9.6 The architecture of a transformer block showing the **residual stream**. This figure shows the **prenorm** version of the architecture, in which the layer norms happen before the attention and feedforward layers rather than after.

Transformery. Normalizacja warstwy

$$\mu = \frac{1}{d} \sum_{i=1}^d x_i \quad (9.21)$$

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{d} \sum_{i=1}^d (x_i - \mu)^2} \quad (9.22)$$

Given these values, the vector components are normalized by subtracting the mean from each and dividing by the standard deviation. The result of this computation is a new vector with zero mean and a standard deviation of one.

$$\hat{\mathbf{x}} = \frac{(\mathbf{x} - \mu)}{\sigma} \quad (9.23)$$

Finally, in the standard implementation of layer normalization, two learnable parameters, γ and β , representing gain and offset values, are introduced.

$$\text{LayerNorm}(\mathbf{x}) = \gamma \frac{(\mathbf{x} - \mu)}{\sigma} + \beta \quad (9.24)$$

Transformery. Normalizacja warstwy

$$\mu = \frac{1}{d} \sum_{i=1}^d x_i \quad (9.21)$$

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{d} \sum_{i=1}^d (x_i - \mu)^2} \quad (9.22)$$

Given these values, the vector components are normalized by subtracting the mean from each and dividing by the standard deviation. The result of this computation is a new vector with zero mean and a standard deviation of one.

$$\hat{\mathbf{x}} = \frac{(\mathbf{x} - \mu)}{\sigma} \quad (9.23)$$

Finally, in the standard implementation of layer normalization, two learnable parameters, γ and β , representing gain and offset values, are introduced.

$$\text{LayerNorm}(\mathbf{x}) = \gamma \frac{(\mathbf{x} - \mu)}{\sigma} + \beta \quad (9.24)$$

Nie wyszła im ta nazwa! Normalizujemy pojedyncze osadzenie, nie warstwę.

Transformery. Definicja bloku

Putting it all together The function computed by a transformer block can be expressed by breaking it down with one equation for each component computation, using \mathbf{t} (of shape $[1 \times d]$) to stand for transformer and superscripts to demarcate each computation inside the block:

$$\mathbf{t}_i^1 = \text{LayerNorm}(\mathbf{x}_i) \quad (9.25)$$

$$\mathbf{t}_i^2 = \text{MultiHeadAttention}(\mathbf{t}_i^1, [\mathbf{x}_1^1, \dots, \mathbf{x}_N^1]) \quad (9.26)$$

$$\mathbf{t}_i^3 = \mathbf{t}_i^2 + \mathbf{x}_i \quad (9.27)$$

$$\mathbf{t}_i^4 = \text{LayerNorm}(\mathbf{t}_i^3) \quad (9.28)$$

$$\mathbf{t}_i^5 = \text{FFN}(\mathbf{t}_i^4) \quad (9.29)$$

$$\mathbf{h}_i = \mathbf{t}_i^5 + \mathbf{t}_i^3 \quad (9.30)$$

Transformery. Definicja bloku

Putting it all together The function computed by a transformer block can be expressed by breaking it down with one equation for each component computation, using \mathbf{t} (of shape $[1 \times d]$) to stand for transformer and superscripts to demarcate each computation inside the block:

$$\mathbf{t}_i^1 = \text{LayerNorm}(\mathbf{x}_i) \quad (9.25)$$

$$\mathbf{t}_i^2 = \text{MultiHeadAttention}(\mathbf{t}_i^1, [\mathbf{x}_1^1, \dots, \mathbf{x}_N^1]) \quad (9.26)$$

$$\mathbf{t}_i^3 = \mathbf{t}_i^2 + \mathbf{x}_i \quad (9.27)$$

$$\mathbf{t}_i^4 = \text{LayerNorm}(\mathbf{t}_i^3) \quad (9.28)$$

$$\mathbf{t}_i^5 = \text{FFN}(\mathbf{t}_i^4) \quad (9.29)$$

$$\mathbf{h}_i = \mathbf{t}_i^5 + \mathbf{t}_i^3 \quad (9.30)$$

- Te obliczenia są powtarzane kilka/kilkadziesiąt razy (dla różnych parametrów, choć były i warianty zachowujące te same parametry)

Gdzie jesteśmy?

Na poprzednim slajdzie były **pełne obliczenia** wyznaczające kontekstowe osadzenia. Zostało nam jeszcze:

- Omówić wykorzystanie tych osadzeń do obliczania prawdopodobieństw.
- Omówić kwestie równoległości obliczeń i wsadów.
- Omówić trening transformerów (nieco dokładniej, niż od tej pory)

Głowa językowa (language modeling head)

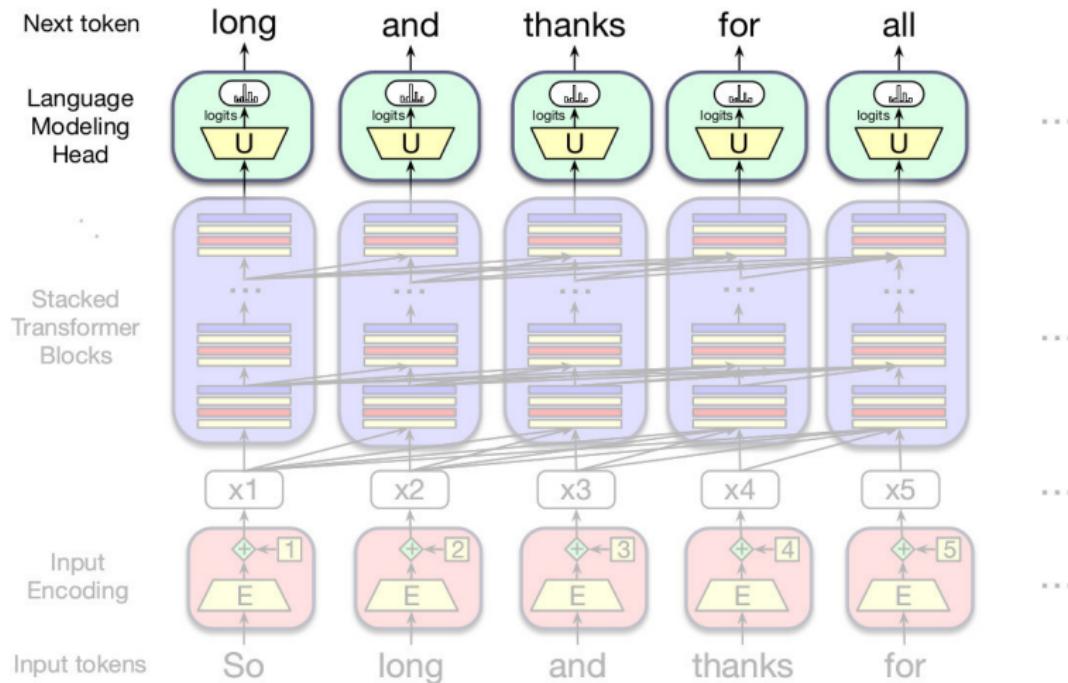

Figure 9.1 The architecture of a (left-to-right) transformer, showing how each input token get encoded, passed through a set of stacked transformer blocks, and then a language model head that predicts the next token.

Głowa językowa (language modeling head)

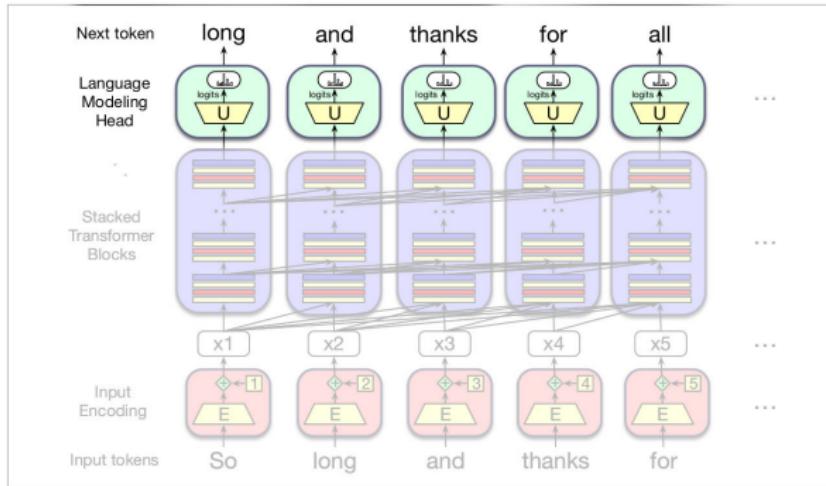

Figure 9.1 The architecture of a (left-to-right) transformer, showing how each input token get encoded, passed through a set of stacked transformer blocks, and then a language model head that predicts the next token.

- Osadzenia mnożymy przez macierz U , o wymiarach $d \times V$ (czyli otrzymamy punkty dla każdego tokenu w słowniku)
- Na to nakładamy operację softmax

Głowa językowa (language modeling head)

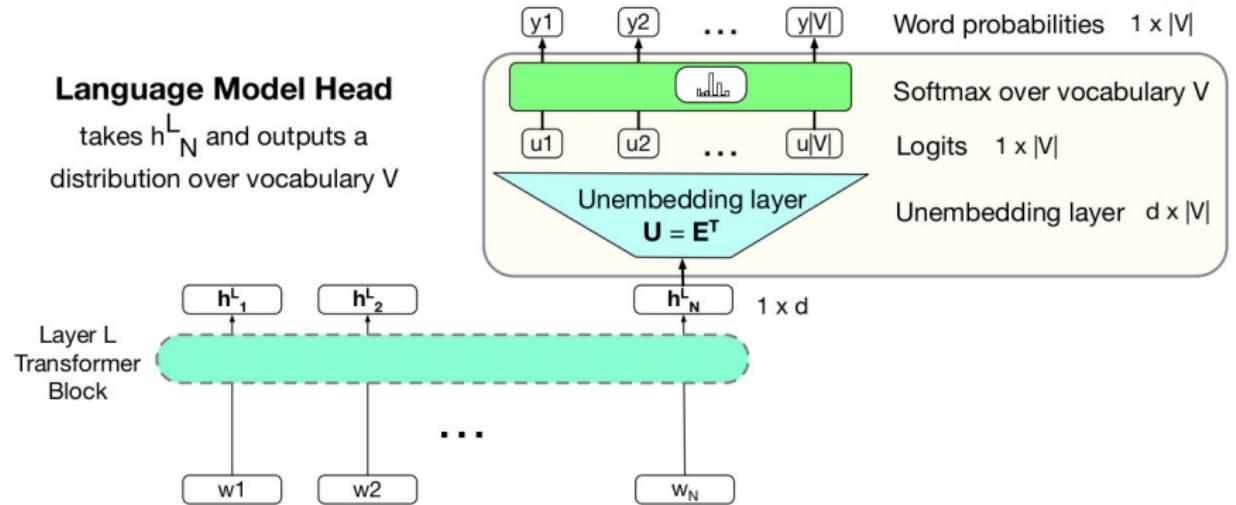
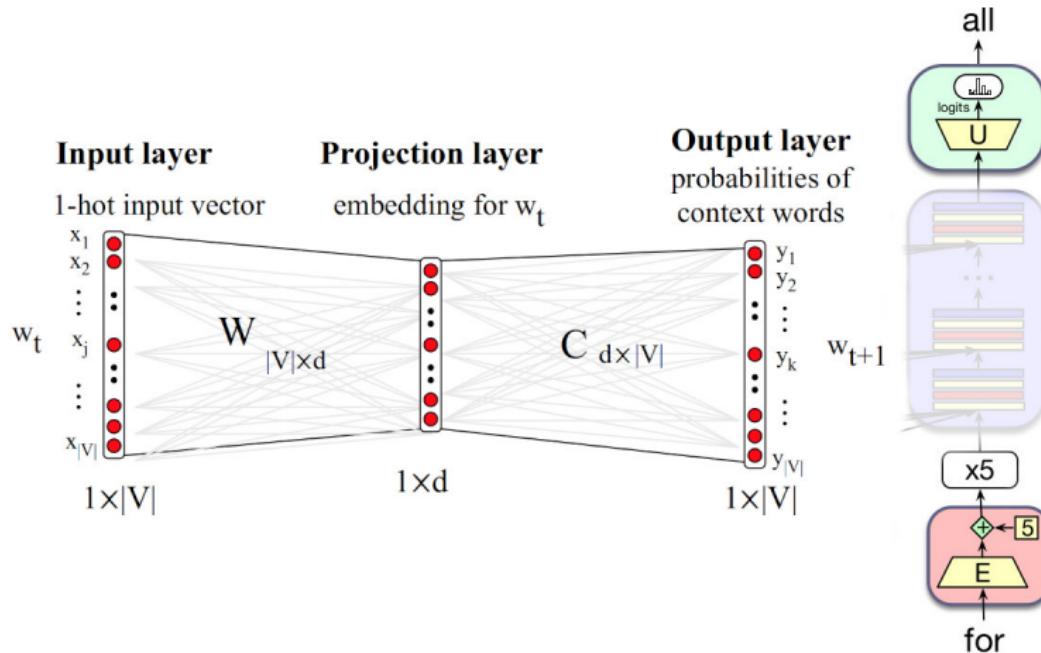

Figure 9.14 The language modeling head: the circuit at the top of a transformer that maps from the output embedding for token N from the last transformer layer (h_N^L) to a probability distribution over words in the vocabulary V .

- E^T występuje dlatego, że macierz U jest zorientowana kolumnowo (a nie wierszowo, jak tradycyjne osadzenia)
- **Logity** – to słowo oznacza wartości sieci przekazywane softmaxowi.

Transformer vs word2vec

Transformer dokłada *trochę* obliczeń do bigramowego word2vec-a (ale w rezydualnych potokach)

Atencja w wersji macierzowej

- Chcemy obsłużyć wszystkie $x_i, i \in \{1, \dots, n\}$ naraz, za pomocą pojedynczych mnożeń macierzy
- Umieścimy je w tym celu w macierzy X , jako n wierszy.

Atencja w wersji macierzowej

- Chcemy obsłużyć wszystkie $x_i, i \in \{1, \dots, n\}$ naraz, za pomocą pojedynczych mnożeń macierzy
- Umieścimy je w tym celu w macierzy X , jako n wierszy.

$$\mathbf{Q} = \mathbf{XW}^Q; \quad \mathbf{K} = \mathbf{XW}^K; \quad \mathbf{V} = \mathbf{XW}^V \quad (9.31)$$

Given these matrices we can compute all the requisite query-key comparisons simultaneously by multiplying \mathbf{Q} and \mathbf{K}^T in a single matrix multiplication. The product is of shape $N \times N$, visualized in Fig. 9.8.

		N			
		q1·k1	q1·k2	q1·k3	q1·k4
N	q2·k1	q2·k2	q2·k3	q2·k4	
	q3·k1	q3·k2	q3·k3	q3·k4	
	q4·k1	q4·k2	q4·k3	q4·k4	

Figure 9.8 The $N \times N$ $\mathbf{Q}\mathbf{K}^T$ matrix showing how it computes all $q_i \cdot k_j$ comparisons in a single matrix multiple.

Atencja w wersji macierzowej z maską

- Poniżej zobaczymy pełen wzór na atencję, w wersji macierzowej
- Operator **mask** jest identycznością dla BERT-a, a dla GPT wstawia $-\infty$ w miejscach niedozwolonej atencji (czyli patrzącej w przód)

Atencja w wersji macierzowej z maską

- Poniżej zobaczymy pełen wzór na atencję, w wersji macierzowej
- Operator **mask** jest identycznością dla BERT-a, a dla GPT wstawia $-\infty$ w miejscach niedozwolonej atencji (czyli patrzącej w przód)

$$\mathbf{A} = \text{softmax} \left(\text{mask} \left(\frac{\mathbf{Q}\mathbf{K}^T}{\sqrt{d_k}} \right) \right) \mathbf{V} \quad (11.1)$$

The figure consists of two tables, (a) and (b), each representing an $N \times N$ matrix. The columns are labeled $q_1 \cdot k_1, q_1 \cdot k_2, q_1 \cdot k_3, q_1 \cdot k_4$ and the rows are labeled $q_1 \cdot k_1, q_2 \cdot k_1, q_3 \cdot k_1, q_4 \cdot k_1$. The diagonal elements are labeled $q_i \cdot k_j$. The off-diagonal elements are either $-\infty$ or $q_i \cdot k_j$, with $-\infty$ appearing in the upper triangle and $q_i \cdot k_j$ appearing in the lower triangle.

$q_1 \cdot k_1$	$-\infty$	$-\infty$	$-\infty$
$q_2 \cdot k_1$	$q_2 \cdot k_2$	$-\infty$	$-\infty$
$q_3 \cdot k_1$	$q_3 \cdot k_2$	$q_3 \cdot k_3$	$-\infty$
$q_4 \cdot k_1$	$q_4 \cdot k_2$	$q_4 \cdot k_3$	$q_4 \cdot k_4$

N

(a)

$q_1 \cdot k_1$	$q_1 \cdot k_2$	$q_1 \cdot k_3$	$q_1 \cdot k_4$
$q_2 \cdot k_1$	$q_2 \cdot k_2$	$q_2 \cdot k_3$	$q_2 \cdot k_4$
$q_3 \cdot k_1$	$q_3 \cdot k_2$	$q_3 \cdot k_3$	$q_3 \cdot k_4$
$q_4 \cdot k_1$	$q_4 \cdot k_2$	$q_4 \cdot k_3$	$q_4 \cdot k_4$

N

(b)

Figure 11.2 The $N \times N$ $\mathbf{Q}\mathbf{K}^T$ matrix showing the $q_i \cdot k_j$ values, with the upper-triangle portion of the comparisons matrix zeroed out (set to $-\infty$, which the softmax will turn to zero).

Trening sieci neuronowych z lotu ptaka

- Sieć neuronowa jest **różniczkowalną** funkcją $f_\theta : \mathcal{R}^n \rightarrow \mathcal{R}^m$, gdzie θ to parametry

Trening sieci neuronowych z lotu ptaka

- Sieć neuronowa jest **różniczkowalną** funkcją $f_\theta : \mathcal{R}^n \rightarrow \mathcal{R}^m$, gdzie θ to parametry
- **Trening sieci** to dostosowanie parametrów θ do zestawu danych uczących, czyli

$$\{(x_i, y_i)\}_{i=1}^N, \text{ gdzie } x_i \in \mathcal{R}^n, y_i \in \mathcal{R}^m$$

Trening sieci neuronowych z lotu ptaka

- Sieć neuronowa jest **różniczkowalną** funkcją $f_{\theta} : \mathcal{R}^n \rightarrow \mathcal{R}^m$, gdzie θ to parametry
- **Trening sieci** to dostosowanie parametrów θ do zestawu danych uczących, czyli

$$\{(x_i, y_i)\}_{i=1}^N, \text{ gdzie } x_i \in \mathcal{R}^n, y_i \in \mathcal{R}^m$$

- Trening jest minimalizacją **funkcji kosztu (loss)**, która bierze sieć, dane uczące i zwraca nieujemną liczbę rzeczywistą (określającą, jak bardzo funkcja **nie pasuje** do danych)

Trening sieci neuronowych z lotu ptaka

- Sieć neuronowa jest **różniczkowalną** funkcją $f_{\theta} : \mathcal{R}^n \rightarrow \mathcal{R}^m$, gdzie θ to parametry
- **Trening sieci** to dostosowanie parametrów θ do zestawu danych uczących, czyli

$$\{(x_i, y_i)\}_{i=1}^N, \text{ gdzie } x_i \in \mathcal{R}^n, y_i \in \mathcal{R}^m$$

- Trening jest minimalizacją **funkcji kosztu (loss)**, która bierze sieć, dane uczące i zwraca nieujemną liczbę rzeczywistą (określającą, jak bardzo funkcja **nie pasuje** do danych)

Procedura minimalizacji korzysta z gradientu, zmieniając parametry θ w kierunku największego spadku *kosztu*.

Entropia krzyżowa (cross entropy)

- Czym w ogólnym przypadku jest entropia krzyżowa zajmiemy się na ćwiczeniach.

Entropia krzyżowa (cross entropy)

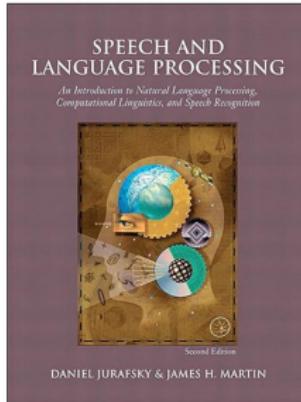
- Czym w ogólnym przypadku jest entropia krzyżowa zajmiemy się na ćwiczeniach.
- W przypadku pojedynczego zadania klasyfikacji jest to:

$$-\log P(\hat{y}_k)$$

gdzie $P(\hat{y}_k)$ jest obliczonym przez sieć prawdopodobieństwem prawidłowego tokenu (prawidłowej klasy)

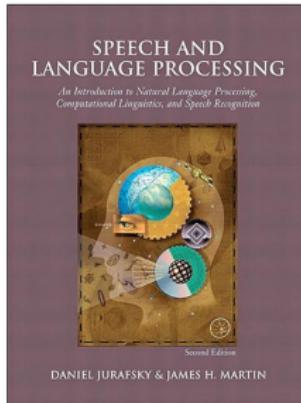
Suma takich entropii dla wszystkich tokenów to nasza funkcja kosztu. Chcemy ją minimalizować, czyli maksymalizować prawdopodobieństwo danych (a dokładniej jego logarytm).

Literatura do przedmiotu

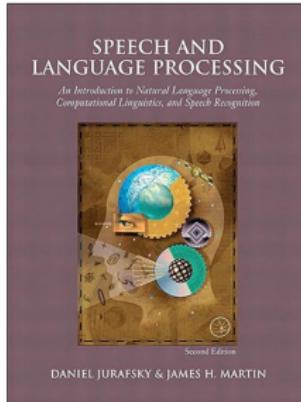
- Najbardziej wszechstronną książką o NLP jest [Speech and Language Processing](#) D.Jurafsky i H.Martin (hura!)

Literatura do przedmiotu

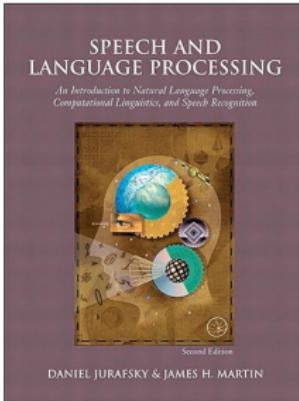
- Najbardziej wszechstronną książką o NLP jest [Speech and Language Processing](#) D.Jurafsky i H.Martin (hura!)
- ... ale jej ostatnie (drugie) wydanie to rok 2011 (łeee)

Literatura do przedmiotu

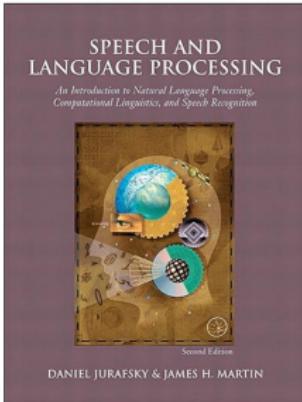
- Najbardziej wszechstronną książką o NLP jest [Speech and Language Processing](#) D.Jurafsky i H.Martin (hura!)
- ... ale jej ostatnie (drugie) wydanie to rok 2011 (łeee)
- ... ale autorzy pracują nad kolejnym (hura!)

Literatura do przedmiotu

- Najbardziej wszechstronną książką o NLP jest [Speech and Language Processing](#) D.Jurafsky i H.Martin (hura!)
- ... ale jej ostatnie (drugie) wydanie to rok 2011 (łeee)
- ... ale autorzy pracują nad kolejnym (hura!)
- ... ale na pytanie, kiedy skończą odpowiadają na oficjalnej stronie [Don't ask.](#) (łeee)

Literatura do przedmiotu

- Najbardziej wszechstronną książką o NLP jest [Speech and Language Processing](#) D.Jurafsky i H.Martin (hura!)
- ... ale jej ostatnie (drugie) wydanie to rok 2011 (łeee)
- ... ale autorzy pracują nad kolejnym (hura!)
- ... ale na pytanie, kiedy skończą odpowiadają na oficjalnej stronie [Don't ask.](#) (łeee)
- ... ale dopóki nie skończą, na stronie są pdf-y z aktualnymi wersjami rozdziałów (z nich brana jest część obrazków do tego wykładu)

Treść książki

Link: <https://web.stanford.edu/jurafsky/slp3/>

Treść książki

Link: <https://web.stanford.edu/jurafsky/slp3/>

Wiedza wstępna

- R4: Logistic Regression
- R7: Neural networks

Treść książki

Link: <https://web.stanford.edu/jurafsky/slp3/>

Wiedza wstępna

- R4: Logistic Regression
- R7: Neural networks

Ważna część naszego wykładu

- R6: Vector Semantics and Embeddings
- R9: Transformers
- R10: Large Language Models
- R11: Masked Language Models
- R12: Model Alignment, Prompting, and In-Context Learning

Treść książki

Treści uzupełniające

- R8: RNNs and LSTMs
- R13: Machine Translation
- R14: Question Answering, Information Retrieval, and RAG
- R15: Chatbots and Dialogue Systems
- R16: Automatic Speech Recognition and Text-to-Speech
- R17: Sequence Labeling for Parts of Speech and Named Entities

Treść książki

Cmentarzyk

Rozdziały, które nie będą włączone do książki (jedynie w sieci)

- A: Hidden Markov Models
- B: Spelling Correction and the Noisy Channel
- C: Statistical Constituency Parsing
- D: Context-Free Grammars
- E: Combinatory Categorial Grammar
- F: Logical Representations of Sentence Meaning
- G: Word Senses and WordNet
- H: Phonetics